

وشىق قىلان آنجى برطاقمىغى دويغولردى . بوسايەدەدەركە جەمىت نظام وانتظامى محافىظە ايدەرك ياشايەيلىور . او مغوى دويغولردى نجر د ايتىدكن صوكرە « ظلوم وجهول » اولان انسان ايچون آرتق ظلم و وحشتك منتهاسى يوقدر . اونك ايچون هر هانكى بر هيئت اجتماعيەك مغوى باغلربىك جوزولمىستە ميدان ويرمەك ملت رهبرلىرىك اك متحتم وظيفەسيدر .

بو حادثەلر مناسبەتە اقدام صاحى جودت بك ياردىنى بر مقالەدە دىيورە :

« بزاي برنسل آتى يتشديرمك هوسندە ايدك . فقط عين اليقين كوريليورە تربە من جوق آشاغى دركەلرە دوشمشدر . اسكى وتارىخى تربە من محاولدى . آنا باا تربەسى ، عائە تربەسى سوندى كيتدى . حسيات مغويە من جوق تردى بە دوچار اولمشدر . آرتق بو كون بزه افعال وحرکاتمزدە حاكم اولان نەدر ؟ مى تربە يوق ، اخلاقى تربە يوق ، دىنى تربە يوق . بز بو حالە بر کرە کلدكى بزى آرتق قانون تربەسىلە تربە ايتىك ممکن اولاماز . غزەلرەدە دها نە مؤلم وقايىع ، نە اخلاق پرىنسىپى افعالک خبر ويرلدىكى كوريليورە هر درلو معاملاتمىزى ، كوزىكىزك اوكنە كتيك . حقيقتە ، صحتە ، وثوقە اعتماد ايتىك ممکن اولمايدىغى كوررسىز . اعتماد اوزرىنە ، ويرىلن سوز اوزرىنە ، ايدىلن يمين اوزرىنە استناد ايتىك غيرممكندر . بونون حرکاتە غير طبعيلەك ، ياخود طبعيلەك صوكرە مرتبەسى عد ايدىلش سيئات اخلاقە وار .

خارجە قولاق ويرديكمزەدە كوريليورە كەنسل آتى ي حاضرلايه جق صاغلام بر تربەك فەدانە هان متفقاً حكم ايديليور . صاعدن صولدن ايشيتديكمز بودر . اصل تاثر اولونە جق شى ادب وحيايە عارض اولان لاايللىكدەر . مثلاً ايكي تورك ارکاك ، ايكي تورك قاديغى آلوب بك اوغلونك ملوث اولردن برينە كوتورييورلر . كندى كندىمىزى بودر جە استحقار ايتىكلىكمزە نە قدر تعجب ايدلسە يري واردر . اصل غرابت ، بزم يوقدر چابوق بوزولمىقلەمزدەدر . ديمك كە بزە هيچ بر اساس وتمل يوقدى . ھېسنى ، ھرشىنى اوقدر چابوق ، اوقدر زحمتىز جە ترك ايدى ويردك . مادى لىكك بودر كە سەنە ايتىك موجب تدقيق بر مىشلەدر . چىقاريلان نتيجە شودر كە مكرسە بز صورت ظاھرەدە برايلەكە صاحب ايشىز . مغوياتىز چوقدن انفساخە اوغرامشىدر . بر فرصت بكليور ايشىز .

بونك اوكنە نصل كچيلەك ؟ ايشتە بوكا بر جواب ويرمك مشكلدر . ايلك حامل ، عائە اولق لازم كليور . عائەلر مىز ايسە چوق تېلىسزدر . كوندن كوندەدە عائە ضعفە دوشيور .

ايكنجى حامل اولق اوزرە مكىتى كوريليورە . مكىتبلىر مىز ايسە كذاك تدنيدەدر . مكىتب معلملىرى ، مكىتب ادارەلرندەكى « براق ياپسون ،

صيقمە . طبيعتە ترك ايت ۱ » سيستمندن شكايە ايدىيورلر . طلبەك استقبالدن امين اولمىدقلىغى بيان ايدىيورلر .

اوچىنچى حامل قانونلردى . فقط قانونلر ك قوۋ تىيىتەسى ، تطبيقات مأمورلىرىك اقتدارسىزلىقلە و برەدە تشكىلات فەدانىلە نى نتيجە ويرمەيور . حبس خانە كتورە جككىز مجرم اسكىسندن دها فنا اولوب چىقيور . بر دردىنجى حامل اولق اوزرە دىنى بولويورە ، دىنىك احكام صحىحەسىدە ايچە زماندن برى اهمال ايدىلش كوريليورە . بونقصان معلومات ، ضعيف اولانلرى برقات دها ضعفە دوشورييور . دىندن معاونت بلكە ملك شويە طورسون ، دىنى بالەكس تدنى عاملى عد ايدىيورلر .

بو حال مغويە دوشمش اولان تورك خلقك آئيدەكى ادارەسى انسانى دوشونديرييور . بو خلق ، صيقى بر پروپاگاندا تاماچو برە بيلير واوونى بك چابوق اضلالە موفق اولور . چونكە خلق كندىنى طوبلايە مە جق بر حالەدر . اوكا اجتەسادندە ياردەم ايدە بيلەك بر قوت ، بر مؤثر كورە ميورە ، خلقمىزك اوقويوب مفھومى بحق آكلايە جنى نشر ياتە بيلە صاحب دكلز . باشقە ملتەردە « جمعيەلر » كى تشكىلات اجتماعيە واردر . بزە بونلر ك برىسى يوق . بىنە باشقە ملتەردە كليسانك كذاك بك مؤثر و نافذ تشكىلاتى واردر . بونى اوملكىتلەردە كوردك . شەرلر كوردك كە دارالفنونىلە ، معلملىرلە ، كليسالرلە وباخصوص ، تشكىلات خيرىەسىلە هان كاملاً مغوى تاثيرات آلتە كيرمشلردى . دارالفنونلر هيئات تعليمىلرى ، آرارلندەكى لساند علمى ايلە هيئت اجتماعيە ي ممکن اولدىغى اقدار متانت اخلاقە ايلە يتشديرمكە غيرت ايدىرلر . تشكىلات مذهبىەدە شايدان دقتدر . ھرمذهب ، كندى جماعتى ، ديكر مذهبلىر جماعتلىرى قارشىسندە معناً ومادە حيايە تربە ايدىر . بتون بوتشكىلات وبتون بوجمعيەلر وھيئتلىر ايچندە صوكرە درجە فداكار وقاعت وجدانيە ايلە چاليشير مىلك صاحبلرى واردر . »

ھاكلارك بى قيافتارى

ھاكلارك ، محكمە اعضالرىك ، مدعى عمومىلر ك قيافتارىك يكنسقى برشكە قونولمىسى تقرر ايتمشدى . شيمدى بوقيافت وسرپوش ايشلرىنى تنظيم ايتىك اوزرە تشكىل ايدىن بر قوميسيون چاليشيور . بومناسبتە غزەلرە هان ھر كون قيافت وسرپوش مسئلەلر ينە عائد جدى ، مزاحى درلو درلو مطالعەلر ، حوادثلر ، حقى رسملىر نشر ايدىيورلر . بعضارى ھاكلەر ويرىلك ايتىستە نيلن بىكى قيافتى بك تحف بوليور ، عدليە مأمورلىرلە ملاقات ايدرك اونلر كدە بوشكلىردن ممنونيتىزلك اظهار ايتدىكلىغى قيد ايدىيورلر . بعضارى بونك بك مھم و لزوملى اولدىغى سويلەرك عدليە وكالتىك بوتشېشك اسبابى ايضاح ايدىيورلر .

قومیسونک قرارلاشدیردینی قیافت و سرپوشی تحف بولانلر دیورکه :

« بومستله ده ، اوروپایه بکزمه مک ایسته مه نکه ده معناسی یوقدر! چونکه اوروپا ده بوعنوی قیافت اسکی پاپاسلردن قالشدر . (لایق) برجه وریتنک ایسه حا کمری ایچون اوروپا نك پاپاس قیافتی قبول ایتمک قالقیشاسی جوق غریب اولور . حا کمر مزه و محکمه لر مزه هیبت و یرم جک شی بوکولونج و غریب قیافتلر دکل ، قانون ، وجدان ، عدالت کی فضیلتلر در . حا کمر مزه عادل اولما دقجه هانکی قیافته کیرلر سه کیرسولر ، هیچ بر اهییتی یوقدر . فقط بیلیم یز که بوسیط حقیقت نه وقت آکلاشیلاجق و نه وقت جبه لرله قاووقلر بر طرفه بر اقیله رق ، قیافت و سرپوشه دکل ؛ روح و ذهنیتیه باقیلاجق ؟ - توحید افکار . »

اولجه مختلف حاکم کلر ده بولونمش اولان بر ذات ده توحید افکار محوری نه شوپولده بیانات ده بولونمشدر :

— قیافت مسئله سی بر محیط مسئله سیدر . بالخاصه حکامک قیافتنک حرمت تلقین ایتمی ایجاب ایدر . حالبوکه بزم ایچون بیچلمش اولان قافتان حرمتی جلب ایتمکدن زیاده بزی کولونج بر حاله صواقجدر . خلق بومستقبل بیشم زک دها مکمل برشکلنی اورته اوپونلر نه کورمشدر . یا قالمز صیرمالی شریک قویمق اساسی ده ، ظن ایدرم که یکی ضابطان فورمالرندن آلمشدر . حالبوکه بنیش آنجق ساده لکی ایله کوزمل و طیبی اوله بیلیر . اگر بونک یا قالمز صیرمه لرله سوسله مک قبول ایدیلر سه بویه بر قیافتی اکسا ایدم جک نه بر . حاکم ، نه ده بر مدعی عمومی بولونما یا جقدر .

لرؤمنه قائل اولانلر ده دیورلر که :

« عسکرلرک ، ضابطلرک ناصیل آلارنده توفک ، بللرنده قلیج اولدقلری حالده صیرمالر ، شیریتلر و سائرلر ایله استماره مهابت ایتمک اهیاجلری وارسه جانیلری ، خرسزلری تأدیه مأمور اولان حا کمرلرک ، محکمه اعضالرینک ، آووقاتلرک ، مدعی عمومی لرک ، مباشرلرک بو احتیاجدن آزاده اولما دقلری البته قابل انکار دکیلر . ایشته بونک ایچون منسوبین عدلیه نك قیافتلری ده محکمه به ایشی دوشنلر اوزرینه دهشت دکلسه ده حرمت و احترام حسی القا ایدم جک برشکل افراغ ایدیلر . حا کمرلرک قیافتلرینی تبدیل ایتمک عدلیه - جیلر مزک مهابتنی تزید ایتمه سندن باشقا بر فائده سی دها اوله جقدر . بوقائده ده مملکتده شکل حکومتک تبدیل ایتمکینه ، جمهوریت عدلیه لر نه کی عدالتک استبداد و مشروطیت دورلر نه کی عدالتک بکزمه به جکینه هر کسی ایناندرماسیدر . » - وقت -

ایلری سورولن بوسیلردن صوک زمانلر ده حا کمرلرک القای مهابت و حرمت ایدمیه جک برشکل و وضعیت ده بولوندقلری آکلاشیلیور . عجبا حقیقه بویه میدر؟ بالطبع ، عدلیه وکالتی بوبابده تدقیقات اجرا ایتمش ، هر طرفه کی حا کمرلرک مراجعتی اوزرینه بویه بر تشبیه بولونمشدر! حا کمرلرک بوکونکی شکل و قیافتلری تدقیق اولنورسه ایکی نوع شکل و قیافت اولدینی کورولور . بریسی جبه لی ، صاریقلی و صقاللی حا کمر ؛ دیکری ده سیویل ، مطروش - بعضیلرینک بیلرلی ده کسک - ، فسلی حا کمر . عجبا خلقه القای مهابت ایدمیه ن هانکی نوع شکل و قیافتلر در ؟ قومیسونک بنیشه بکزر کنیش بر شی تنسیب ایتمکینه باقیلر سه مهابتلر لکک سیویل قیافت ده اولدینی قبول ایدیلش اولیور .

بالخصوص صوک زمانلر ده پک کنج اولان عدلیه حا کمرلرینک بعضیلرینک بیلرلرینی ده برونی دیننده بر قاج توی براقه جق درجه ده کسمش اولملری خلقه قارشق القاسی لازم کلن مهابتدن بونوع حا کمرلی بوسبوتون تجرید ایتمش اولدی . اساساً آناطولی خلقی اوتدنبرو مهابتلی قیافتی بییق و صقال ایله صاریقده کورمه به آلیشمش اولدینی جهته بویکی سیویل و بیقسنر شکل و قیافتلر پک تحفه کیمش اولسه کرک !

بونقطه نظر دن عدلیه وکالتنک حا کمرلی خلقه مهابت و حرمت القا ایدمیه جک برشکل و قیافته صوقیه تشبیه معناسز دکلدرد . بالعکس ، بونده اساس اعتباریله اصابت واردر . آناطولینک ایچ طرفلرینی کزوبده خلقم زک احوال روحیه سنه واقف اولانلر ، بعضی سیویل حا کمرلریم زک صوک شکل و قیافتلرینک خلقه القای مهابت ایدمیه جک درجه ده اولدینی تسلیم ایدرلر . آناطولی خلقنک جبه لی ، صاریقلی ، صقاللی بر قاضینک حضورنده طویدینی حس حرمت باشقهدر ؛ سیویل ، صقالسز ، بیینی کسک کنج بر حا کمرک قارشیمسند طویدینی حس حرمت باشقهدر . بونی تسلیم و اعتراف ایتمه مک ، بناء علیه عدلیه وکالتنک بومهابتلر لکی ازاله خصوصنده کی تشبیه اساس اعتباریله حقلی کورمه مک قابل دکلدرد . آنجق ، قومیسونک بوخصوصده خطایه دوشدیک آکلاشیلیور .

قومیسون بوقرارک سائق حقیقی سی غالباً ادراک ایدمهدی . یوقسه بزمی یا کلش دوشونیورز ؟ القای مهابتدن محروم اولان حا کمرلر مهابت بخش اوله بیلیمه جک برشکل و قیافت تعینی مسئله سند قومیسون اجنبی حا کمرلرینی نظر دقته آلمق غفلتند بولونمش ، اجنبی قیافت و سرپوشلرینه بکزر برشکلک قبولی جهته کیتمشدر . بویوزدن بعضی غریبه لر مسئله یی جدیدت ساحه سندن چیقارده رق مزاح وادیسنه دوکشلردر . یوقسه حکامک قیافتی مسئله سی کمال جدیدت و اهمیتله نظر دقته آلینه جق بر موضوعدر .

قومیسونی بویه اجنبی قیافت و سرپوشلرینی قبوله سوق ایدن نه اولدینی بزی بیلیمورز . عجبا قومیسون بزده خلقه القای مهابت و حرمت ایدمیه جک بر قیافت و سرپوش اولما دقنه می قائل اولدیلر ؟ یوقسه قومیسونی تشکیل ایدنلر ده بلاقید و شرط ضربی ذوات میدر ؟ هر حالده بوخصوصده نه دوشوندکلرینی ، هانکی اساسلر اوزرینه ابقنای قرار ایتمکلرینی بیلیمورز ، اورته ده معلوم اولان برشی وارسه اوده قومیسونک خطاسیدر .

أوت ، اجنبی جا کمرلرینک کسیدکلری سرپوشلر ومانتولر اوملتلرک عمرلردن بری دوام ایدن غننه لرینک دوامی اولمق اعتباریله اونلرک نظرنده اوقیافت و سرپوشلرک القای مهابت ایدمیه جک بر حالده اولدینه شبهه یوقدر . فقط باشقه بر ملت نظرنده اوقیافت و سرپوشلرک القای مهابت ایتمی شویه دورسون ، محکمه لری کولونج بر حاله صوقار . بوکی خصوصانده اساس ، غننه نك محافظه وادامه سیدر . یوقسه

ایچکینگ اجتماعی و صحی مفراقی حقنده موعظه ابراد ایدیش و بو موعظه بوتون خلق طرفندن حرارتله تقدیر ایدلشدر .
بوتون بو جریانلر کوستریورکه ایچکی دشمنلنی هر فرصتدن استفاده ایدرک شعوری برطرزده خلقمز آره سنده قوتله شیور . کلهجک دورۀ انتخابیه ده طبق آمریقادۀ اولدینی کی مبعوث نامزدلری یاش و قورولر آره سندن تفریقی ایدیلیرسه هیچ شایه یالم .»

یکی اثرل :

هندستانده

استقلال مجاهد لری

بویوک اسلام مجاهدی ابوالکلام احمد حضرتلرینک انکلیز محکمه سی قارشیسندن حماست و شهامت اسلامیه یی تجلی ایتدیره ن مهم نطقی اخیراً (هندستانده استقلال مجاهد لری) نامیلہ بر رساله حالده انتشار ایتشدر . مولانا (ابوالکلام احمد) اسلام عالمک یوزینی آغارتان مجاهد و مجدد علماء اسلامیه دندر . مشارالیه هندستانک مشهور قهرمان ملیسی (غاندی) ابله هان هان هندستانک بوتون مراکزینی طولاشمش و هندستانی انکلیز ظلم و استبدادینه قارشی قیام ایتدیرمک ایچون هر یرده ابراد کلام ایلشدر . ۱۹۲۰ سنه سنک اغستوسنده هندستان ملی قونفره سیله خلافت جمعیتی انکلیز حکومتنه قارشی بویقوتاز تطبیقنی ، حکومتک مکتبلرینی ، محکمه لرینی ، مجلسلرینی ، مأموریتلرینی ترک ایتدی ، انکلیز امتعه سی قوللانماسه یی ، خدمت عسکریه یه سلوک ایتکدن استنکاف ایتدی ، نهایت حکومته ویرکو تأدیہ ایتمه یی قرارلاشدیرمشدی . انکلتزه حکومتی بو وضعیت قارشیسندن قانجه خلق نظرندۀ اعاده اعتبار ایتک امیدیلہ انکلتزه ولی عهدینک هندستانده برسیاحت اجرا ایتمه سی تنسیب ایتش ، فقط انکلتزه نک مقصدینی آکلایان علمای اسلامیه جمعیتی انکلتزه ولی عهدینک زیارتنه قارشی ده بویقوتاز تطبیقنه قرار ویردکلرندن انکلتزه ولی عهدی هندستانی زیارت ایتدیکی زمان امید اولونان حسن قبولی کورمه مش ، سیاحتی بر نتیجه ویرمه مشدی . بوکا قارشی انکلتزه اولانجه شدیلہ حرکت ایدرک اجتماع و حریت کلامی کمدش قیدلرله تقید ایتک ایسته مش ایسه ده مولانا ابوالکلام خلقی عدم اطاعته تشویق ایتش ؛ حکومت ، اوامرینه قارشی کلنلری دردست ایتش و برقاج کون ظرفنده حبس خانہ لره هپسی طولمش ، دردست اولونانلرک عددی (۵۰,۰۰۰) ی کچمش ، حکومت محبوسلری اعاشه دن عاجز قالمش ، بناء علیه هر کسی سربست بیراقغه باشلامش .

بو وضعیت قارشیسندن ناچار قالان حکومت بوتون بو اغتشاشلرک منبعی وسائقی عد ایتدیکی مولانا (ابوالکلام) ی توقیف ایدرک ابراد ایتدیکی نطقلرندن طولایی محاکمه نهایت الامر مشارالیه یی ایکی سنه

یکی بر شکل و قیافت ایجاد دکلدر . بویله اولونجه بزم اختیار ایدرک کمز شکل و قیافت ده پک واضح صورتده تعین ایدر . مادامک اساس ، غننه نک محافظه سیدر ، او حالده بزم عصرلردن بری حکاممزک قیافت اصلیه سی نظر اعتباره آلمق لازمدر . بو قیافت ایسه اوقدر معین و واضحدرکه بو خصوصده هیچ بر تدقیق و ترده محل یوقدر . صاریق ، صقال ، جبه ... ایسته بزده خلقه مهابت و حرمت القا ایدرک قیافت آنجیق بودر . بو قدر بسیط و بدیهی بر حقیقی قومیسسیونک ادراک ایدرک میه جکنه بز اینامق ایسته میورز ؛ اگر مقصد ، دینلیدیکی وجهله ، خلقه مهابت و حرمت حسی القا ایسه . یوق ، اگر بوتبدیل جامه ده بزم بیلیمدیکمز باشقه بر مقصد وار ایسه اوکا دییه جک یوق .

طوغرو یول ، حق و حقیقت یولی اوقدر قاریشیق و دولاماجلی دکلدر . براز کورور کوزی ، دوشونور قفاسی اولانلر اونی کورور وادراک ایدر بیلیر .

قومیسسیونه عاجزانه شویله بر توصیه ده بولونمق ایسترز : اگر مقصد خلقه القای مهابت و حرمت ایسه بو خصوصده اجنبی قیافت قوللکسیونلرینی بر طرف ایدرک ، کندیلرینه حرمت و مهابت القا ایتک ایسته دیکمز خلقمزک احوال روحیه و شرائط اجتماعیه سی نظر اعتباره آلسونلر . عدلیه و کیلی ده صوک بیاناتنده هر حالده مملکتیمزک شرائط اجتماعیه سنه موافق بر شکل ، اختیار ایدیلہ جکنی سویلیورلرکه شایان شکر اندر . بناء علیه صاریقلی حاکمک اثنای محاکمه ده صاریقلرینی جیقارملری شویله دورسون ، دیگر حاکمک ده صاریق وجهه کیملری احتمالی واردر ؛ اگر مملکتیمزک شرائط اجتماعیه سی نظر اعتباره آینه جقه ...

هلال اخضر

تشکیل و فعالیت طهره لره تأسس و تزام ایدر

«صحی صحیفه لر» یازیور :

«اقتصادی معذرتلر سردایدیلرک پک ضعیف بر اکثریت طرفندن ملت مجلسنک صوک جلسهلرندۀ رحمت رحانه قاووشان منع مسکرات قانونی بوکون مملکتک همان هر طرفندۀ کوندن کونه متزاید بر تحصرله آراقمده در . غایه سنده کی علوتی کندیسنه اک بیوک رهبر اولاراق قوللانان یشیل آئی برلکی طهره لره متعضو بر تشکیلاتی یوق ایکن بر چوق طرفدارلر ، فخری پروپاگاندا جیلر قازانمشدر . خاص بر مبوممزمک دیدیکی کی ایچکی احتیاج مدنی اولاراق دکل ، بالعکس مدنیت و طائله دشمنی اولاراق طائمش وادمانجی کنجلمز تشکیلاتلرندۀ قورولنی مقدس بر عمدۀ اولاراق قبول ایتشدر . اسکی شهر کثول مجادله سنده ده طبق استقلال حربنده اوینادینی مهم و حیاتی رولی اوینامنه قرار ویرمشدر .

خضر الیاس کونی قیرلده دولاشان سیار ژاندارملر علی ایچکی ایچنلری پک صیق بر صورتده تعقیب ایتش ، ایچکی یوزندن اوفق بر ضابطه و قوالتک نموده میدان ویردیرمه مشدر .

بیرام کونی شهرک ایکی بیوک جاممنده هلال اخضر جیلردن دو قور فخرالدین کریم و شهرک قبتلی علما و دعوی وکیللرندن عثمان نوری افندی طرفلرندن